

Nr 101.

Av herrar **Persson** i Norrköping och **Svensson** i Eskilstuna,
*om anvisande av åtskilliga anslag, utöver vad Kungl.
Maj:t äskat, till utgifter för kapitalökning.*

I årets statsverksproposition framhåller chefen för civildepartementet i fråga om utgifter för kapitalökning, att »vid bedömandet av de affärsdrivande verkens anslagskrav kan man under nuvarande ekonomiska situation anlägga två, emot varandra alldeles stridande synpunkter, nämligen dels den rena sparsamhetens, som för visso helt naturligt måste bliva starkt framträdande, dels ock angelägenheten för staten att genom sin företagarverksamhet i möjligaste mån motverka rubbningarna å arbetsmarknaden och hålla i gång sådana allmänna arbeten, vilka icke utan skada för landet kunna inställas eller undanskjutas till framtiden. Den sistnämnda synpunkten gör sig särskilt starkt gällande i fråga om de statsföretag, som redan äro påbörjade och vilkas avbrytande därför, fränsett menliga följder i övrigt, skulle medföra avskedande av personal med ty åtföljande arbetslöshet. Dessa nu angivna, mot varandra stridande synpunkter kunna omöjligt båda i full omfattning tillgodoses. Det gäller därför att hålla en medelväg emellan dem».

Denna omnämnda medelväg har Kungl. Maj:t i sin proposition hållit på så sätt, att Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att minska anslagen till statens affärsdrivande verk med ej mindre än 6,935,000 kronor mot vad vederbörande verks styrelser begärt. Och i jämförelse med vad 1914 års riksdagar beviljade till de omförmälda verken innebär det belopp, som begäres av 1915 års riksdag, en minskning av 6,070,000 kronor, därav 68,600 kronor av skattemedel och resten av lånemedel.

Enligt vad som vidare framgår av propositionen hava vederbörande verks styrelser i förväg av regeringen anmodats att med hänsyn till

de rådande ekonomiska förhållandena vid avgivande av förslag beträffande anslag, som begäres av 1915 års riksdag, iakttaga all den sparsamhet, som lämpligen låte sig göra. Och vid granskning av ämbetsverkens äskanden synes oss också tydligt framgå att de beaktat denna anmodan och iakttagit största måttfullhet och sparsamhet. Detta erkännes även av chefen för civildepartementet, som betonat i propositionen, särskilt vad angår anslagen till statens järnvägar, att järnvägsstyrelsens anslagskrav äro påfallande mindre än under de senaste åren och att detta endast kunnat ske genom undanskjutande av en mängd större eller mindre för statsbanornas jämna utveckling i och för sig erforderliga arbeten och, tillägger herr civilministern, det kan ej annat än väcka betänkligheter att göra alltför långt gående inskränkningar i anslagsbeloppen. Vi dela till fullo dessa betänkligheter, och det synes oss som om riksdagen näppeligen utan ganska allvarlig fara för vederbörande verks normala drift och utveckling kan ytterligare inskränka anslagen till verken, i vart fall icke i den grad som Kungl. Maj:t föreslår.

Men härjämte tillkomma andra under nuvarande förhållanden synnerligen viktiga synpunkter.

I en den 29 maj 1912 till Konungen avlåten skrivelse, med yrkande om utredning huruvida och på vad sätt statens och kommunernas arbeten må utföras enligt sådan planläggning, att arbete kan beredas största möjliga antal arbetare under tider och perioder, då den privata företagsamheten inskränkes och till följd därav större arbetslöshet uppstår, har riksdagen uttalat som sin uppfattning, att såväl de sociala menliga följderna av den s. k. säsongarbetslösheten böra kunna i betydlig mån mildras, därest det allmännas arbeten så regleras, att de i största möjliga utsträckning förläggas till den del av året, då den privata verksamheten mest ligger nere, som ock att åtskilligt kan — och naturligtvis även bör — göras beträffande den arbetslöshet, som uppstår till följd av *dåliga konjunkturen eller av att eljest den privata företagsamheten ligger nere*. I sistnämnda avseende framhöll riksdagen att den ingalunda obetydliga offentliga verksamheten på områden sådana som byggnadsverksamheten i allmänhet, byggandet av järnvägar, spårvägar och kanaler jämte deras utrustning, utbyggande av vattenfall med ledningsnät o. s. v. kan, om den i någon mån koncentreras till depressionsperioder, i avsevärd grad motväga den minskning i sysselsättning, som på den privata företagsamhetens fält då gör sig gällande.

De yttranden, som över nämnda riksdagsskrivelse sedermera inhämtats från kommuner och myndigheter, hava med sällspord enhällighet understrukt riksdagens principiella uppfattning.

I överensstämmelse med den uppfattning, som sålunda rent principiellt kommit till uttryck från det allmännas sida, borde, synes det oss, statsmakterna handla under den nuvarande depressionsperioden. Nu om någonsin är det nödvändigt att det allmänna, genom att fullfölja och forcera sin verksamhet, motväger den minskning i sysselsättning, som på den privata företagsamhetens fält framkallats av krisen. Visserligen befinner sig näringslivet i ett gynnsammare läge än som vid krigets utbrott kunde förutses. Icke desto mindre har, såsom den av Kungl. Maj:t tillsatta arbetslöshetskommissionen framhållit i ett i dagarna till regeringen avgivet yttrande, inom vissa näringsgrenar och å många större industricentra krisens verkningar drabbat mycket hårt och medfört entlediganden i stor utsträckning av arbetskraft. Arbetslöshetskommissionen framhåller ock i samma yttrande, att de närmaste framtidsutsikterna te sig verkligen allvarliga. På intet arbetsområde lär, enligt kommissionens uppfattning, någon förbättring i konjunkturerna kunna skönjas. Från flertalet näringsgrenar förspörjes farhågor för ökade svårigheter.

Även om depressionsperiodens verkningar till ovanligt stor arbetslöshet kunna hinna att i avsevärd grad övervinnas tills den nu ifrågasvarande stadsbudgeten skall gälla, synes försiktigheten och hänsynen till de principer i avseende å de offentliga arbetenas bedrivande under depressionsperioder, vilka riksdagen funnit sig böra i allmänhet förorda, bjuda, att åtminstone inga inskränkningar i redan beslutade arbeten nu göras. Snarare borde väl riksdagen vidtaga åtgärder för att under 1916 vidga statens verksamhet som arbetsgivare utöver förut planlagd ram.

Oss synes som om Kungl. Maj:t vid avgivande av sina förslag om anslag till de affärsdrivande verken tagit allt för stor hänsyn till sparsamhetssynpunkten samt allt för liten till statens skyldighet att genom sin egen företagareverksamhet i möjligaste mån motverka rubbningarna å arbetsmarknaden.

Ett spørsmål som i detta sammanhang framställer sig självt är varifrån pengarna skola tagas till ökade utgifter för kapitalökning. Det synes oss emellertid icke vara någon risk och ej heller förenat med större svårighet att täcka även dessa anslag med lånemedel.

Utgående från dessa synpunkter och under hänvisning till de motiv som till statsverkspropositionen anförts från de affärsdrivande verkens styrelser samt jämväl med hänsyn till önskingarna att i varje fall möjligheten hålles öppen att kunna anslå medel på ifrågasvarande poster utöver vad Kungl. Maj:t äskat, få vi hemställa att riksdagen måtte besluta:

I fråga om postverkets stat:

dels av det av riksdagen för uppförande å den ännu icke för centralpostkontoret i Stockholm disponerade delen av postverkets tomt inom kvarteret Rid-daren i Stockholm, efter rivning av därå uppförda byggnader, av en tillbyggnad samt för vidtagande i sammanhang därmed av vissa förändringar å den nuvarande posthusbyggnaden i samma kvarter beviljade anslaget av 960,000 kronor för år 1916 anvisa ett belopp av 450,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att förskottsvis redan under år 1915 av tillgängliga medel utanordna 100,000 kronor;

dels för postverkets nybyggnad i Linköping för år 1916 anvisa ett belopp av 50,000 kronor;

dels för påbörjande av arbetena för uppförande i Gnesta av ett nytt posthus för år 1916 anvisa ett belopp av 25,000 kronor;

dels ock för uppförande av ett nytt centralposthus i Göteborg för år 1916 anvisa ett belopp av 800,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att av detta belopp redan under år 1915 av tillgängliga medel förskottsvis utanordna 150,000 kronor;

I fråga om telegrafverkets stat:

att riksdagen med bifall till telegrafstyrelsens framställning för år 1916 anvisar till inköp och bebyggande av fastigheter för telegrafverkets räkning ett anslag av 200,000 kronor;

I fråga om statens järnvägar:

att riksdagen med bifall till kungl. järnvägsstyrelsens framställning

dels till utförande av nya byggnader och anläggningar vid statens trafikerade järnvägar anvisar för år 1916 ett belopp av 4,099,200 kronor med rätt för Kungl. Maj:t att förskottsvis redan under år 1915 av tillgängliga medel utanordna ett belopp av 800,000 kronor;

dels till den i ombyggnad av bangården i Malmö ingående verkstadsanläggningen anvisa för år 1916 ett belopp av 1,000,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att förskottsvis redan under år 1915 av tillgängliga medel utanordna ett belopp av 500,000 kronor;

I fråga om ny farled Vänersborg—Göteborg:

att riksdagen med bifall till vattenfallsstyrelsens framställning av det för *anläggning av ny farled mellan Vänersborg och Göteborg* av riksdagen beviljade anslaget å 22,800,000 kronor för år 1916 anvisar ett belopp av 1,300,000 kronor;

I fråga om ombyggnad av Södertälje kanal:

att riksdagen med bifall till vattenfallsstyrelsens framställning måtte för ombyggnad av Södertälje kanal anvisa ett anslag av 600,000 kronor för år 1916 med rätt för Kungl. Maj:t att förskottsvis för år 1915 av tillgängliga medel utanordna intill 200,000 kronor;

I fråga om Trollhätte kraftverk:

att riksdagen med bifall till vattenfallsstyrelsens framställning för *fortsättande av vissa arbeten för en tredje utbyggnad av Trollhätte kraftstation* för år 1916 anvisar ett anslag av 3,000,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att därav förskottsvis under år 1915 av tillgängliga medel utanordna 1,300,000 kronor.

Stockholm den 26 januari 1915.

Sven Persson.
Norrköping.

C. E. Svensson.
Eskilstuna.